

PARTICIPATIE WORDT GE(S)MAAKT !

Verdiepingstafel bestuurders en ambtenaren

Maandag 11 oktober 2010

VERSLAG

Aanwezig:

▪ Frans Verhegge	Gemeenteraadslid Veurne
▪ Martine Rabaey	Schepen Alveringem
▪ Geert Verdonck	Schepen Middelkerke
▪ Nele Descheemaeker	Cultuurbeleidscoördinator Izegem
▪ John Vermote	Jeugddienst De Panne
▪ Kristof Pector	Cultuurbeleidscoördinator Zonnebeke
▪ Rita L'enfant	Stafmedewerkster Samenlevingsopbouw - moderator
▪ Karolien Dezeure	Bestuurskunde - Hogeschool Gent
▪ Joke Dekoninck	Programmaverantwoordelijke Leefbaarheid Samenlevingsopbouw
▪ Katrien Laga	Opbouwwerkster Samenlevingsopbouw

Verontschuldigd:

▪ Jurgen Vanlerberghe	Schepen Poperinge
▪ Saskia Vanhove	Schepen Kortemark
▪ Katrien Lamaire	Informatiedienst Ieper
▪ Marie Herman	Stadssecretaris Diksmuide

PARTICIPATIE ALS GROEIPROCES

Wat hebben bestuurders nodig?

- Opleiding voor politici en ambtenaren.
- Nood aan kennis, capaciteiten en vaardigheden.
- Er is opleiding nodig. Kennis omtrent hoe je de eigen dienst kan overschrijden. Wanneer er een nieuwe schepen is, een nieuw gemeenteraadslid, ambtenaar,... opleiding nodig als achtergrond voor participatie-idee. Dit is volgens mij een randvoorwaarde om er aan te beginnen. Interesse is ook nodig, het gaat om een manier van denken.
- Democratie is zo dat iedereen kan en mag verkozen worden, maar er worden verder geen voorwaarden gesteld. Toch zou het goed zijn mocht er een doe-pakket zijn waarin de knepen van participatie zouden staan.
- Vorming en studiedagen – daar komen enkel mensen naartoe die al in min of meerdere mate geïnteresseerd zijn. De believers die op zoek zijn naar feedback, inspiratie en uitwisseling. Vraag is hoe je bestuurders die er minder voor te vinden zijn, kan bereiken.
- Openheid nodig, de wil om met de bewoners te communiceren.

Hoe eraan beginnen?

- Verwacht niet dat iedereen erin gelooft, maar er is wel een minimaal draagvlak vanuit het beleid noodzakelijk.
- Je moet een overtuigd project kunnen aantonen dat niet gepolitiseerd is.
- Voorgeschiedenis en voorbereiding is belangrijk.
- Draagvlak creëren bij mandatarissen. Ook de voorgeschiedenis van een dorp is belangrijk, een groep mee in rekening brengen.

- Je moet er een project van een groep van maken en elkaar hierin blijven prikkelen.
- De politieke meerderheid moet erin geloven.
- Er zullen altijd politiciers zijn die er niet in geloven. Het zit tussen de oren.

Participatie als constant leerproces

- Het is nodig om af te stappen van zwart-wit denken, zowel door bewoners als door politici.
- Participatie is een moeilijke weg om te bewandelen, niet eenvoudig. Het is makkelijker om het niet te doen, maar er zijn toch ook heel wat voordelen om het wel te doen zoals meer rekening kunnen houden met de bewoners.
- Werk maken van bewonersparticipatie is een organisch groeiproces.
- Participatie is duidelijk een groeiproces voor bewoners, maar ook voor mandatarissen. De automatische reflex om bewoners te betrekken is er nog niet altijd.

Meerwaarde

- Je kan soms problemen oplossen door een ruimer bewustzijn bij bewoners te bewerkstelligen.
- Mandatarissen kunnen ook zeggen waarom het eens niet kan en bewoners begrijpen dat. Ook negatieve boodschappen zijn een onderdeel van participatie.
- Verhogen van de bewonersbetrokkenheid op het beleid → mandatarissen overtuigen van deze meerwaarde.
- Verbreden van het draagvlak van beleidsintenties is een belangrijke uitdaging en de voornaamste doelstelling.
- Belang van communicatie: uitleggen en verantwoorden van keuzes !
- Voordeel van participatie: mandataris kan ook eens zeggen waarom iets niet kan. Als mensen samen komen en mandatarissen kunnen iets uitleggen, dan creëer je een draagvlak. Negatieve boodschappen moeten mandatarissen ook kunnen uiten. Mogelijkheid creëren om ook negatief nieuws te kanaliseren.
- Tegengestelde meningen komen na een proces vaak toch samen en zo wordt er alsnog een consensus gevormd. Blickverruiming voor iedereen.

BEWONERS EN BEWONERSGROEPEN

Kijk naar bewoners

- Er is altijd een spanning vanuit eigenbelang, maar het is ook zo dat wie geïnteresseerd is in de stoeptegels vaak ook geïnteresseerd is in veel meer. Alleen moeten bewoners de kans krijgen en er ook mogen in groeien.
- Themaverzamelingen, bewonersplatforms,... trekken veel volk, er is grote interesse. Bewoners willen wel degelijk meepraten over hun woon- en leefomgeving.
- Er zijn bewoners die er ten volle voor gaan en op lange termijn kunnen nadenken en realiseren, anderen die zijn er gewoon, eerder voor de eigen stoeptegels of om de kat uit de boom te kijken. Die verscheidenheid is een realiteit en is ook oké, mix is net belangrijk en leerrijk.
- Als er geluisterd wordt en oplossingsgericht gewerkt wordt, is er zeker appreciatie vanuit de bewoners.
- Bij de start is er vaak een grote groep, maar niet iedereen houdt vol. Als men au sérieux genomen wordt, dan blijft men gemotiveerd en actief.
- Bewoners samenbrengen leidt ertoe dat bewoners leren om genuanceerder te kijken naar maatschappelijke thema's, ze leren ook verantwoordelijkheid opnemen. Dit is een belangrijk effect van participatie.
- Waarom komen mensen? Omdat ze zich betrokken voelen bij thema's, voornamelijk hun directe leefomgeving zoals o.m. verkeersveiligheid, lawaai, zwerfvuil,... Heel vaak gaat het in

het begin om ergernissen, maar dit is niet slecht, dit is oké, deze thema's vormen een belangrijke instap om het ruimer verhaal van beleidsvorming te leren kennen.

- Het is niet altijd makkelijk. Het ritme ligt soms ver uiteen. Als gemeenteraadslid ben je al een trein achter, bewoners zelf zeker twee treinen achter. Soms is dit echt moeilijk voor mandatarissen.
- Mensen denken niet over participatie. Het is belangrijk dat er geïnformeerd wordt, geluisterd en gecommuniceerd, nagedacht en afgewogen wordt.
- In het begin zijn de mensen vaak nog argwanend, maar als er dan resultaten worden geboekt dan krijg je ze wel mee. Van argwaan naar appreciatie als er resultaatgericht gewerkt wordt.
- Je kan niemand weigeren omwille van capaciteiten. Het gaat om wat de mensen voelen.

Rol van bewoners

- Participatie is niet hetzelfde als bewoners hebben het voor het zeggen.
- Als bewoners hun verhaal kunnen doen, is dit wel degelijk een verrijking van de beleidsintenties.
- Vreemd dat men voor grote dossiers partners, middenveld en adviesraden wel consulteert, maar bewoners niet. Hoe komt dit? Dit is een belangrijke vraag voor het beleid. Bewoners kunnen namelijk zeker ook een zinvolle inbreng doen.
- De bewoners au serieux nemen.
- Van bij het begin bewoners betrekken.
- Door mensen samen te zetten leren ze nuanceren en kijken ze verder dan hun eigen territorium. Als beleidsmaker is dit interessant. Dit nuanceren zorgt ervoor dat problemen duidelijker worden en dat je een gezamenlijke kijk krijgt om tot een oplossing te komen. Leren relativeren.

Representativiteit

- Niet elke groep komt even goed aan bod. Je moet oppassen dat je niet praat over in plaats van praat met, over wie het echt gaat. Vb. doelgroep jongeren: Op bewonersvergadering heel veel problemen gesignaleerd over jongeren, dit wordt direct naar schepen gecommuniceerd. Schepen kon de situatie niet goed inschatten en schakelde jeugdconsulent in. Vaststelling is dat die jongeren bereid waren om te praten over mogelijke oplossingen en alternatieven. Participatie voor één groep is daarom geen participatie voor een andere groep.
- Een bewonersgroep is niet dé vertegenwoordiger van het dorp of de wijk. Een groep is één element in het proces. Je kan zelf bepalen hoe groot of klein dat element is, maar er zijn ook nog andere kanalen die je kan invoeren in een proces.
- Je moet een groep zien als een actor, niet als een eindpunt.
- Een groep moet je zien als een bevoorrechte partner, niet als het beschikken over het alleenrecht.
- Proces breed houden om iedereen de kans te geven om deel te nemen.
- Per proces de betrokkenen olijsten en betrekken.
- Je moet ergens beginnen en niet verwachten dat iedereen zomaar wil of kan meedoen. Een groep is een goed startpunt om te horen wat er leeft. Dan kan je bekijken wie voor wat nog kan betrokken worden.

Bewoners – vrij van politiek?

- Sommige bewoners maken een groeiproces door die naar meer smaakt, hun bewustzijn groeit en plots voelen ze er wel iets voor om de volgende keer op een lijst te staan. Dat moet kunnen. Het is ook zo dat politici ook vaak gaan vissen in die groepen.
- Fout is het niet, maar er moeten duidelijke afspraken gemaakt worden zodat bewonersgroepen wel neutraal blijven.

ROL VAN BESTUURDERS EN AMBTENAREN

Rol van bestuurders

- Je hebt door verkiezingen een mandaat gekregen, maar je kan dat mandaat versterken door participatief te werken. Het is een aanvulling op ons democratisch systeem maar je moet het één niet voor het ander inruilen. Uiteindelijk heb je als mandataris ook een verantwoordelijkheid te dragen.
- Als mandataris heb je het mandaat. Bewoners moeten/mogen niet beslissen, maar je moet bewoners wel een draagvlak bieden.
- Beleid moet durven loslaten en project teruggeven aan bewoners. Dit vergt wel grote organisatie van beleid, naar planning ed.
- Achillespees van participatief beleid: politieke meerderheid.

Rol van ambtenaar

Ambtenaar als bemiddelaar

- Je moet zorgen dat de groep waarover het gaat, meekan, dat ze weten waarover het gaat. Vaak betekent dit dat je zaken moet uitleggen en voldoende informatie geven.
- Je moet vaak vertalen. Ambtenaren spreken niet dezelfde taal als bestuurders, ook bewoners brengen niet altijd een coherent verhaal.
- Ik zie mijn rol als bemiddelaar en regierol. Als ambtenaar neem je geen beslissingen. Een ambtenaar is dus geen politiker. Het criterium is hierbij: hoe lang word je aanvaard langs beide kanten (bewoners en politici)?
- Als ambtenaar heb je vooral een brugfunctie. Je moet dingen vertalen naar bewoners en bestuurders.
- Rol als ambtenaar, mensen warm maken voor betrokkenheid.
- Als ambtenaar moet je ook durven in confrontatie gaan met schepenen en bewoners.
- Belang van regierol en projectmanagement.

Dé ambtenaar bestaat niet

- Als jonge ambtenaar duurt het lang vooraleer je krediet krijgt van politici om zelf ook meer op te nemen.
- Krijg je legitimiteit door je leeftijd of door je ingesteldheid? Een zekere bagage en maturiteit om echt een brugfunctie te kunnen opnemen, is noodzakelijk. Het gaat dus niet direct om leeftijd, maar is toch vaak leeftijdsgebonden. Pleidooi om geen te jonge ambtenaren het front in te sturen.
- Nood aan iemand die integraal denkt, iemand die mandaat heeft.
- Als ambtenaar moet je je eigen rol kunnen waarmaken.

Ambtenaar – politici

- Politici en ambtenaren moeten zelf hun rol kennen. Dat is niet altijd aanwezig. Ze willen er ook niet altijd over nadenken. Sommige bestuurders zien ambtenaren enkel als uitvoerders van hun beslissingen, zonder meer.
- Bespreken is moeilijk. Rollen en samenwerking tussen politici en ambtenaren groeien ook organisch.
- Als ambtenaar moet je de pleinvrees van politici helpen overwinnen.
- Als ervaren ambtenaar ken je het spel door en door en kan je daardoor subtiel inspelen om zaken mogelijk te maken.

- Ik lever als ambtenaar toch een bijdrage tot mogelijke besluitvorming.
- Door bestuurders te confronteren, komt men soms tot nieuwe inzichten.
- Ben je louter de spreekbuis of kan je ook optreden als klankbord voor een schepen? Ik ben geen woordvoerder van de schepen. Je moet je rol ten volle kunnen spelen, maar het is steeds afwegen hoe je dit het beste doet.
- Een ambtenaar is voor bewoners vaak nog iemand van het bestuur.
- Belangrijk om mekaars rol goed te kennen.

Mandaat van de ambtenaar

- Als je duurzaam beleid wil voeren, is het ook nodig om dat mandaat voor ambtenaren te formaliseren.
- Ambtenaren zijn de beste waarnemers van processen. De kennis van ambtenaren zou beter benut kunnen worden door de schepenen.
- Ambtenaren die al lang meedraaien, zijn de beste waarnemers! Kennis is heel vaak macht. Bestuurders benutten soms te weinig de kennis en de kunde van de ambtenaren.
- Informele aanzet tot participatie wordt vaak gegeven door een ambtenaar.
- De ambtenaren worden vaak niet erkend als specialist en worden soms als bedreigend ervaren door de politici.

Bestuurders over ambtenaren

- Als ambtenaren initiatief willen nemen, dan kunnen ze dit, maar het hangt af van de ingesteldheid van de betrokken ambtenaar. Je moet je gezag ook kunnen verdienen.
- Zowel ambtenaren als politici moeten elkaars rol kennen. Geen hofhouding vanuit de politiek naar de ambtenaren; ambtenaren moeten niet volgen wat politicus wil. Kennis zit vaak meer bij de ambtenaren; zij blijven ook meestal langer.
- Je moet de brug kunnen leggen tussen bewoners en bestuur, bij beiden moet je 'gezag' kunnen uitoefenen. Je moet dingen kunnen vertalen naar bewoners toe en naar politiek toe. Belang van brugfunctie.
- Niet haalbaar wegens werkdruk bij ambtenaren? Door bezig te zijn met participatieprocessen moet je andere dingen minder doen. Het is anders kijken naar hetzelfde werk.

Ambtenaren over bestuurders

- Ambtenaren worden vaak als bedreigend ervaren door politici.
- Er is een lange termijn denken nodig bij bestuurders.
- Bestuurders moeten minimaal voeling kunnen krijgen, vaak hebben ze te weinig besef over wat er leeft in een wijk.
- Bestuurders moeten deskundigheid van specialisten naar waarde schatten, onder meer de kennis die ambtenaren hebben opgebouwd doorheen de jaren.
- Domeinoverstijgende initiatieven verlopen moeilijker. Integraal werken nog niet ingebed.
- Bedreiging van de goed geïnformeerde burger.
- Dossiers vertrekken teveel vanuit mandatarissen. Bestuurder redeneert 'ik heb een goed idee en heb zin om dat te realiseren'. Bewoners passen niet altijd in dat plaatje.
- Bewoners komen soms zelf met kleine realisaties die niet veel geld kosten, maar als mandataris kom je daar niet mee in de krant. Voor sommige mandatarissen is het net belangrijk dat ze zich kunnen profileren naar buiten toe en niet te werken voor een man en een paardenkop die kleine realisaties belangrijk vinden.
- Het moeilijke bij een bestuur is vaak het botsen van verschillende belangen.

ROL SAMENLEVINGSOPBOUW

- Samenlevingsopbouw als kenner van methodieken of vooral appreciatie door neutrale rol?
- Als ambtenaren met methodieken afkomen, is dit vaak bedreigend voor schepenen.
- Voor bewoners zijn ambtenaren en politici vaak één pot nat. De neutrale rol is een belangrijk voordeel voor Samenlevingsopbouw.
- Kan het ook zonder Samenlevingsopbouw? Samenlevingsopbouw kan niet blijven en dat is ook niet nodig. Op een bepaald moment moet je het als bestuur ook kunnen overnemen. De ambtenaren spelen hier een cruciale rol omdat zij de constante zijn in een bestuur.

PARTICIPATIE IN VERSCHILLENDE VORMEN

Agenda – waarover kan het gaan?

- Je mag niet altijd vertrekken vanuit problemen.
- Participatie is moeilijker als het gaat om grote dossiers → vaak is dit nog te veraf en nog niet concreet genoeg.

Hoe – methodieken

- Kennis van methodieken is noodzakelijk. Je kan wel iets willen maar het niet in de vingers hebben. Dit kan betekenen dat de opzet volledig mislukt.
- Participatie kan verschillende vormen en verschillende gezichten aannemen.
- Open bewonersvergaderingen met beleid vooraan is vragen om afgeschoten te worden. Je moet weer tussen de mensen gaan staan, je moet de dialoog aangaan.
- Open vergaderingen, hoorzittingen: slechte ervaring met bewoners die in de aanval gaan en een negatieve houding aannemen.
- In het officiële deel van de vergaderingen hoor je vaak veel van wat mensen denken. Soms durven ze het niet in groep te zeggen, maar word je achteraf toch aangesproken.

Structureren of niet?

- Met een bewonersgroep moet je duidelijke afspraken maken.
- Je moet oppassen van mensen in een groep die dit doen omwille van status en niet omwille van de inhoud.
- Je moet duidelijke afspraken maken met de groepen op vlak van draagvlak in het dorp. Ze mogen zich niet gaan nestelen in een vaste en beperkte 'elite' groep. Belangrijk om open te houden voor verschillende betrokkenen. Dit is een belangrijke les die we leren uit de ervaring met de adviesraden.
- Groepen mogen participatie ook niet in de weg staan. Ze moeten over de nodige openheid en creativiteit beschikken om mensen te bereiken.
- Een groep geeft kansen aan mensen die anders niet zouden nadenken over lokaal beleid, maar groepen sluiten op zich ook weer mensen uit.

IMPLEMENTATIE VAN PARTICIPATIE IN HET BELEID

Lokaal beleid

- Adviesraden zouden als keuze moeten opgericht worden, niet als verplichting.
- Nood aan een beter personeelsbeleid.
- Statuten maken het ook niet makkelijk.

- Managementteam zou een belangrijke rol kunnen spelen, maar is in veel gemeenten nog een lege doos. Nochtans begint het bij een goede secretaris en/of een goed diensthooftoverleg. Het managementteam verschilt ook sterk van samenstelling van gemeente tot gemeente.
- Een gemeenteraad heeft niets te zeggen en daar heeft het nieuw gemeentedecreet niets aan veranderd.
- Je moet los van structuren durven werken!

Verduurzamen

- Nood aan ambtenaar die legitimiteit heeft.
- Integraal kunnen denken.
- Als je participatief beleid wil voeren, moet je dit ook echt gaan inbouwen in de organisatie, benoemen en een plaats geven in o.m. beleidsplannen, organisatiestructuur,... vb. een afsprakennota, visienota, engagementsverklaring,..., dit is belangrijk om participatie in te kapselen in het beleid.
- Wie het doet of welke functie deze taak opneemt (communicatie, cultuur,...) is niet zo belangrijk, maar wel de goesting en de vaardigheden om er mee aan de slag te gaan.
- Nood aan iemand die integraal denkt, iemand die mandaat heeft. Het moet ook benoemd worden, vb. schepen van inspraak, contactambtenaar,...
- Volgens mij kan de keuze om een participatief beleid te voeren een wisselende legislatuur doorstaan als er voldoende draagvlak is opgebouwd. Hier ligt een belangrijke rol voor de ambtenaren, belangrijk om de geest achter een participatief beleid te bewaren.
- Je bestuur kan wisselen, maar het moet toch mogelijk zijn om dit over te dragen over de legislatuur heen.
- Wij institutionaliseren dit niet, maar mensen laten van zich horen via verschillende kanalen en daar moet je als bestuur op inspelen en daar moet je opvolging aan geven.
- Enthousiasme tussen aantal mandatarissen om ervoor te gaan. Over de partijgrenzen heen, zorgen dat het niet al te veel gepolitiseerd wordt. Werkgroep van bestuurders en ambtenaren om participatief beleid vorm te geven en op te volgen.

DREMPELS?

- Keuze maken als beleid om focus op bepaalde wijk te leggen. Vaak de redenering: voor alle wijken hetzelfde doen is financieel niet mogelijk, dus voor geen enkele wijk een integrale aanpak.
- Bedreiging van de goed geïnformeerde burgers.
- Participatie wordt vaak gelijkgesteld aan informatie en communicatie. Politiekers hebben vaak pleinvrees, bij een belangrijk dossier komen ze dan tot conclusie om een apart informatieblad uit te geven en dan denken ze dat ze gecommuniceerd hebben, maar dit is totaal geen communicatie, laat staan participatie.
- Reactie op stelling: *“wij merken vaak dat politiekers lange tenen hebben; zelfs als bewoners met gedocumenteerde dossiers afkomen”*: Dit heeft te maken met het ritme en de snelheid van dossiers, verschillende snelheden tussen mandatarissen en bewoners. Burgemeester en schepenen zijn vaak heel intensief bezig met dossiers en zijn hier ook dagelijks mee bezig. Als je daarin dan aangevallen wordt door bewoners, dan raakt dit je wel.
- Participatie vertraagt ook.
- Participatie wordt soms nog gezien als een manipuleerproces. Sommige bestuurders zijn bezig vanuit een eigen denkpiste en dan redeneert men van ‘het was een slechte avond want men luisterde niet naar mijn motivatie.’